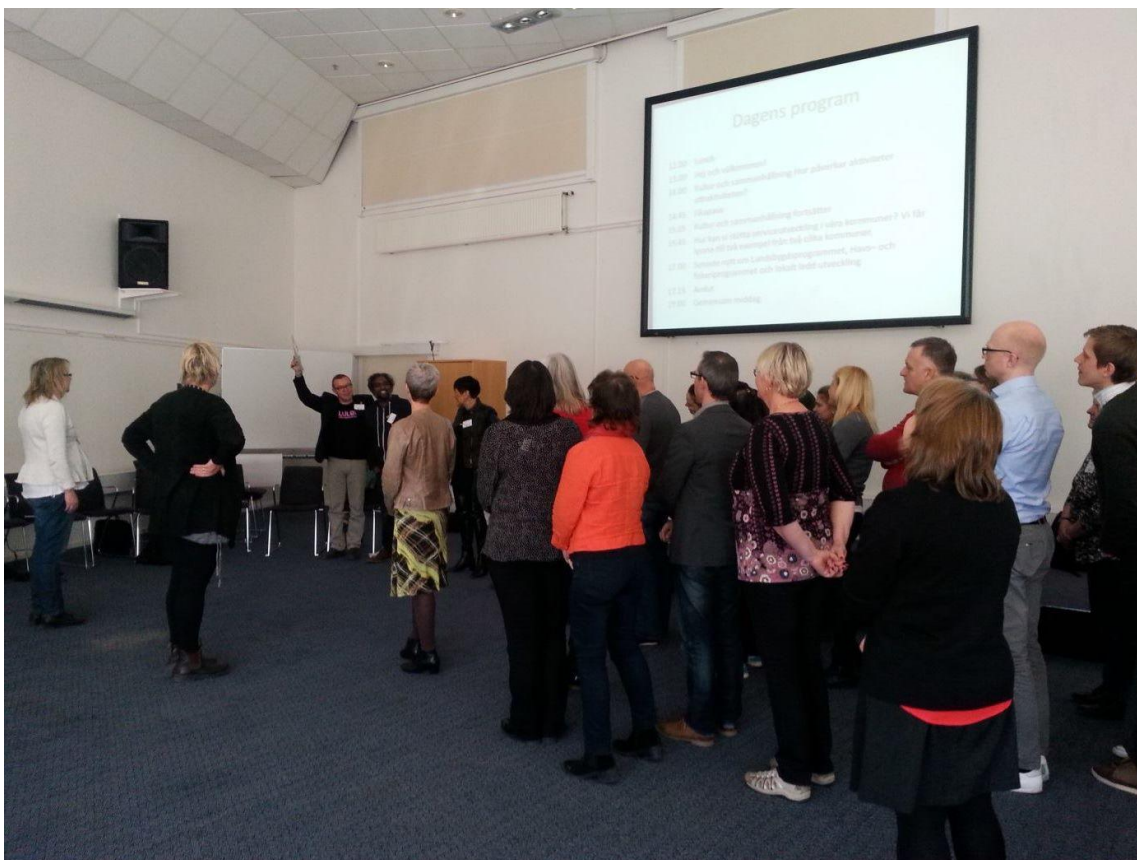

Nationell träff 11-12 mars 2015

Nätverket för Landsbygdsutvecklare på Kommuner, Regioner och Länsstyrelser

Rapport sammanställd av: Camilla Broms, Elin Hermansson och Malin Johannesson,
agronomstudenter vid Sveriges lantbruksuniversitet.

En träff för landsbygdsutvecklare inom offentlig sektor

Nätverket för Landsbygdsutvecklare på kommuner, Regioner och Länsstyrelser anordnade mellan den 11-12 mars, 2015, sin fjärde nationella träff på konferenshotellet Arlanda Quality Airport Hotell. De 43 medverkande täckte Sveriges yta från Ystad i söder till Luleå i norr. Träffen fungerar som kompetensutveckling och skapar ett nätverk för de på offentliga myndigheter som jobbar med landsbygdsutveckling. Träffarna är väldigt uppskattade från deltagarna då de får träffa andra i samma yrkesroll och utbyta erfarenheter. Utöver nationella träffar anordnas också regionala träffar runt om i landet där även andra organisationer och yrkesverksamma inom landsbygdsutveckling är välkomna.

Under de två dagarna utfördes övningar där olika gruppdiskussioner låg i fokus. Deltagarna fick då möjlighet att reflektera över sitt eget landsbygdsarbete och dela med sig av dessa tankar till sina kollegor. Detta skapade en möjlighet till att dels diskutera fördelar och nackdelar med olika metoder för landsbygdsutveckling, samt att få goda exempel som inspiration från orter där metoderna varit framgångsrika. Det märktes tydligt att den grund som finns i en bygd vid uppstartandet av ett projekt kan vara avgörande för vilken metod som ska appliceras för störst framgång.

Träffens upplägg

Onsdagen den 11 mars började med tre stycken lära-känna-övningar där deltagarna fick organisera sig från den delen av Sverige som de kom ifrån, representationen här visade sig vara högst deltagande från södra Sverige. Under övning två utreddes hur stor andel av deltagarnas arbetstid som ägnades åt landsbygdsutveckling och här visade det sig vara en stor spridning på hur mycket av arbetstiden som var avsatt. Några få procent uppmätte sin arbetstid till mer än 100 %, men de allra flesta jobbade 75 % eller något mer. Många kommenterade att landsbygdsutveckling är ett område som kan beröra många frågor och därför blir arbetsgraden ofta väldigt hög. Här nämndes också nyttan med de regionala träffarna då de som jobbar med lägre arbetsgrad har större möjlighet att medverka på dessa. Tredje och sista övningen skulle dela upp deltagarna inom vilken arbetsuppgift som de hade störst ansvar. De tre kategorierna var infrastruktur, service och samverkan. Det visade sig att flest deltagare var verksamma inom alla dessa områden, medan 2-3 personer enbart var verksamma inom någon av dessa kategorier.

Under båda dagarna gavs presentationer som inspirationskällor, med goda exempel från verkligheten.

Programpunkt 1 Kultur och sammanhållning

Onsdagen började med ett exempel inom kultur och sammanhållning från Grytgöl i Finspångs kommun. I denna presentation beskrev Anders Bengtson bygdens otroliga framgångssaga och gav direkta råd för andra bygders framgång. Grytgöl IK har en lång historia inom idrott, och med ett vida känt rykte av rikt föreningsliv har de skapat en förening där lokala engagemanget står i centrum. Det är en paraplyförening som består av många sektioner för att kunna attrahera alla i bygden. Han nämner faktorer som är positiva för utvecklingen i bygden och bland dessa återfinns den ideella verksamheten, att attrahera ungdomar, att skapa något för alla och välkomna dessa i föreningen, att bygga en stolthet kring bygden, att ha begränsad konkurrens och att låta eldsjälarna tråda fram. Han säger att det är svårt för kommunen att driva frågor så som befolkningen vill

driva dem och att det ofta är kommunen som tar över ansvaret, vilket riskerar att sänka eldsjälarnas engagemang. Som råd för framgång nämner Bengtsson följande tips:

Lägg inte energi på orättvis arbetsfördelning

Finn det unika - lansera det!

Beskriv och berätta om er verksamhet så ofta ni kan.

Ta vara på era kritiker - de är nyttiga

Om målet är att bevara nuläget blir det snarare kräftgång än utveckling.

Under diskussionen om Grytgöl kom viktiga kommentarer och frågor upp, dessa med ett fokus på hur viktigt det är att invånarna i en bygd får känna sig behövda och vara med i sin egen samhällsutveckling. När någon kommenterar att det är skillnad om byn har 12 föreningar med 12 styrelser eller en stark förening med 1 styrelse så säger Bengtson att det är väldigt sant. För att undvika att byn blir splittrad tycker Grytgöls IK att det är viktigt att ha ett öppet sinne och inte vara rädd för förändring. Till exempel har Grytgöls IK alltid varit positivt inställd till nya verksamheter såsom en ridsektion eller en dragkampssektion. Bengtson tror att bygdens historia kan spela en viktig roll i framgången men nämner även att kommunens roll som motstånd kan bli en drivkraft och verka som sparringpartner som skapar ett lokalt engagemang.

I Grytgöl har föreningen tagit över mycket av samhällsnyttan som kommunen tidigare stod för. Tidigare var det brukspatronen som var den yttre fienden som fick byn att enas. Han berättar även om kraften av kaffe och bulle. Speciellt en träff med kaffe och bulle fick stor betydelse när föreningen lyckades engagera de äldre i bygden och ökade deltagarnivån med 72 personer. En viktig punkt som Bengtson tog upp var att låta den yngre generationen få möjlighet att ta ansvar för föreningen samt få lov att misslyckas, det finns inga rätt eller fel, bara olika lösningar.

Under passet Kultur och sammanhållning hölls även en presentation om orter med befolkningsutveckling av Liselott Hansson Malmsten. Hon tar utgångspunkt i en rapport skriven av Tillväxtanalys och drar fyra exempel. Ett exempel kommer från Orsa kommun och Skattungbyn, de andra tre exemplen kommer från Mora kommun och platserna; Nusnäs, Vattnäs och Venjan. Studien visar befolkningsökningen som skedde mellan åren 2000-2010. Sammanfattningen av denna presentation är att de fyra exemplen tyder på att det finns olika lösningar för olika problem och att statistik förändras beroende på hur vi tittar på den. En liten befolkningsökning i en by med liten befolkning kan ge stora procentuella skillnader och tvärtom.

Diskussion Kultur och sammanhållning

Efter en god lunch var det dags för gruppdiskussioner. Frågorna som diskuterades var

- Hur kan vi som offentliga bidra till ökad sammanhållning och attraktivitet i våra landsbygder? Ska vi det?

Deltagarna fick bordsvis skriva ner svaren på post-it lappar. De teman som kunde utrönas från denna aktivitet var:

- Prata gott om bygden och varandra.
- Ha en tydlig kommunikation både mellan kommunen och bygden samt mellan kommunala avdelningar – agera anti stuprör.
- Möjliggör och skapa förutsättningar för bygdens aktörer - Stötta istället för att styra.
- Bidra med resurser.

Programpunkt 2 Serviceutveckling

Senare fick vi två exempel från olika delar av Sverige som visade olika metoder för hur den offentliga sektorn kunde stötta serviceutvecklingen i kommunen. Första exemplet togs från Träffpunkt Lidhult i Ljungby kommun där Anette Olsson beskrev den servicepunkt som öppnat upp en helt ny mötesplats för invånarna och där handlaren spelat/spelar en viktig roll

Träffpunkt Lidhult

Projektet har finansierats av Tillväxtverket för att kunna utforma den nya mötesplatsen och LEADER har gått in med pengar för profilarbete, alltså skapat ett underlag för att ta fram vad Lidhult som ort är unikt för. Genom att ha en aktiv dialog med invånarna genom referensgrupper, telefonintervjuer, studiebesök och att barn har fått skicka in förslag genom teckningar så har deltagandet från bygden varit stort och det är invånarna själva som har skapat mötesplatsen. Träffpunkt Lidhult erbjuder i dagsläget café, butik, bibliotek och samhällsservice.

Bygd och Stad i balans

Lena Lindström från Örnsköldsviks kommun fyller i diskussionen om vikten av den lokala servicen och berättar om projektet Bygd och Stad i Balans. I Örnsköldsvik har priser som Årets stadskärna och Årets kommun delats ut för arbetet kring att landsbygd och stad främjas för att vara i balans. Lindström säger att detta tankesätt ska genomsyra och ligga som plattform i kommunens arbete.

I Örnsköldsvik finns 9 stycken servicepunkter som minst arrangerar 3 aktiviteter per år och på så sätt skapar en aktiv mötesplats. Kraven på aktiviteter är låga - bara det händer något. Detta något kan vara ett luciatåg eller en kräftska. En halv miljon kronor är avsatta för dessa servicepunkter och de har upprättat ett uppdragsavtal med varje servicepunkt på 3 år med en ersättning på 10 000 kr/år. Det ska finnas tydliga uppdrag och en tydlig politisk inriktning för att mötesplatsen ska skapas.

Utformningen av strategier nämner också Lindström som viktiga aspekter i utvecklingen och Örnsköldsvik har en tydligt utarbetad landsbygdsstrategi och en handelsstrategi som även inkluderar landsbygden. Örnsköldsviks kommun upprättar uppköpsavtal och ger inte bidrag. Som ytterligare information om service och tillväxt rekommenderar Lindström tre stycken rapporter som finns för nedladdning:

- Attraktionskraft - för tillväxt och utveckling, hittas på Jordbruksverket

- Service - en förutsättning för tillväxt, hittas på Landsbygdsnätverket
- Engagemang och Vilja, utgiven av Tillväxtverket.

Diskussion Serviceutveckling

Med anknytning till temat om service fördes en diskussion där deltagarna skulle finna goda exempel och kassera de dåliga i en s.k. slask. Även här kördes övningen med post-it-lappar och ”bingo”-rop vid liknande svar. Frågan som ställdes var

- Vad kan vi som offentliga göra för kommersiell service?

Som goda exempel kom följande:

- Jobba över olika gränser; kommungränser, landsgränser och föreningsgränser.
- Öka medvetenheten hos invånarna. Exempelvis om handlarna lägger ner sjunker bostadspriserna och många bäckar små – Ni behöver inte storhandla, men när många handlar lite kan handlaren räddas kvar.
- Nätverksuppkopplingar; viktigt att ha möjlighet att sköta ärenden på internet.
- Bygga infrastruktur för handlaren med lokala medel.
- Fråga invånarna om vad som efterfrågas och förväntas av lanthandeln.
- Anpassa den kommunala upphandlingen så den gynnar lokala och små handlare.
- Se lanthandeln som en viktig näring och mötesplats.
- Uppdragsavtal. Exempelvis: toaletter och hemsändning
- Landsbygdsmentorer

Diskussionen kring lanthandel och service verkar vara en fråga där många deltagare är klivna och inte riktigt funnit lösningar på problemen. Det märks en uppgivenhet från landsbygdsutvecklarna när de inte tycker att budskapet kommer fram till invånarna; att lanthandlaren riskerar att läggas ner om ingen handlar.

De händelser som bedömdes vara mindre bra hamnade i en slask. Exemplet handlade om situationer där kommunen konkurrerar med det lokala näringslivet eller kommer med färdiga lösningar. Annat som även hamnade där var när handlaren lägger ner lanthandeln utan att först prata med kommunen. En anledning som nämns till detta kan vara att handlaren skäms för att det gått dåligt och därför undanhåller informationen. Det måste finnas förståelse och tillit för att skapa ett öppnare och ärligare klimat mellan handlare och kommun fastslår deltagarna. Många gånger kan rätt sätt vara att de olika parterna lyssnar mer på varandra och på så sätt minskar risken för konflikter och missförstånd som kan uppstå mellan invånare och kommun.

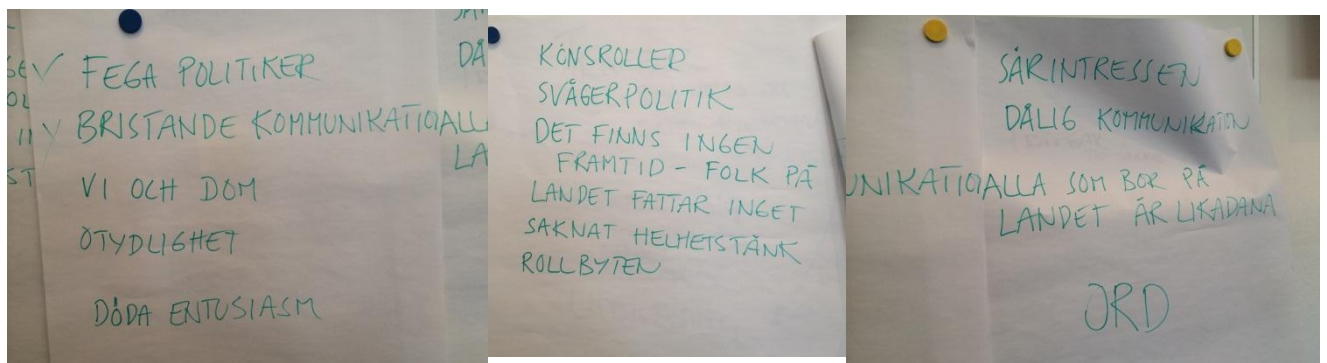
Business Improvement District (BID).

Under samma diskussion om service användes ett nytt koncept som inspirationskälla, nämligen Eva Bambergers presentation om Business Improvement District (BID). Fenomenet startade i New York och är en metod för samverkan mellan offentlig och privat sektor. Samarbetet går ut på att utveckla en trygg och attraktiv miljö som attraherar nya etableringar och stimulerar handelsutveckling. Många av deltagarna i nätverket hade tidigare hört talas om BID och såg mycket framemot att höra mer om hur arbetet gick till samt hur resultaten kan se ut. Det finns så kallade BID:s, alltså områden som applicerat metoden utspridda över stora delar av världen. Bamberg har främst tittat på Storbritannien som varit väldigt framgångsrika i att starta BID:s på landsbygden. I Sverige finns några projekt som är i förstadiet. Det kan vara handlarna som håller igång BID och på andra platser fastighetsägarna. Tanken är att dessa ska verka tillsammans för en mer levande plats och därmed levande landsbygd.

Programpunkt 3 Hur möter vi fördomar om landsbygden?

Övningen i att identifiera och bemöta fördomar om landsbygden leddes av Susanne Olofsson från Friteatern i Sundbyberg. Tanken var att diskutera vilka fördomar som vi kan stöta på i arbetet som landsbygdsutvecklare och sedan arrangera ett rollspel utifrån de fördomar som kommit fram. Att agera på scen visade sig vara en talang hos många av deltagarna och mycket genomtänkta fördomar iscensattes. De främsta fördomarna att jobba vidare med och som Olofsson skrev upp var följande:

En viktig kontenta från denna diskussion var att mötesformen för träffar med kommun och landsbygdsbor ska vara på lika villkor och alla deltagare ska vara på samma nivå. För att undvika att någon hamnar i maktposition är det viktigt att alla sitter ner tillsammans och att alla får presentera sig och sin roll innan mötets gång. Det är viktigt att man delar på de grupper som finns så att exempelvis kommunrepresentanter blir individer och inte en "grå massa", likaväl som medborgarna inte heller blir en för stark enhet. Landsbygdsutvecklaren ska verka som moderator och får inte inta rollen av att försvara någon av parterna. Denne ska istället verka för ett bra och levande medborgarsamtal och föra processen framåt utifrån sin kompetens. Att organisera bra förmöten innan besök hos landsbygdsgrupperna är viktigt. Det är även viktigt att det är landsbygdsutvecklaren som har satt agendan innan träffen och att kontakten hållits kontinuerligt med både beslutsfattare och invånare är av högsta prioritet. Allt detta för att undvika Vi- mot Dom-situationer.

Våra reflektioner

Mingeldiskussioner

På raster och vid middagar var det vissa ämnen som togs upp och diskuterades som inte låg på nätverksträffens agenda. De ämnen som vi hörde flertalet gånger var, integration, landsbygdsprogrammet, urbanisering, landsbygdssäkring, underifrånperspektiv och att bygga fler bostäder på landsbygden. Dessa termer kretsade runt under bägge dagarna och frågor som kan knytas till detta är:

- Hur jobbar de olika kommunerna med att integrera flyktingar på landsbygden, vilka mandat har en landsbygdsutvecklare?
- Hur påverkas olika aktörer av att landsbygdsprogrammet inte är igång?
- Urbaniseringen som norm och maktstruktur, hur förmedlar man andra perspektiv?
- Hur fungerar landsbygdssäkring i verkligheten? Är det bara vackra ord eller vad har det för verkan?
- Hur får man ett underifrånperspektiv och håller uppe engagemanget utan att döda eldsjälar?
- Hur underlättar man för byggandet av bostäder på landsbygden?

Genusfördelning

Deltagarantalet på träffen var fördelat på 30 kvinnor och 13 män. Denna fördelning sades vara liknande för arbetsverksamma inom landsbygdsutveckling på både länsstyrelser och i kommuner. Under de två dagarna var det två män som hade tid i programmet, jämfört med ca tio kvinnor. Vi blir fundersamma på varför fördelningen såg sådan ut och om detta hade att göra med att män är underrepresenterade generellt i yrket.

När det gällde att ställa följdfrågor och att kommentera på presentationerna visade sig kvinnorna vara mer aktiva än männen, medan männen var mer aktiva än kvinnorna under gruppdiskussionerna. Träffen var prestigelös i sitt upplägg och därför var det svårt att urskilja om något av könen fick sista ordet fler gånger än andra.

Slutsats

De viktigaste lärdomarna som vi tar med oss från träffen är att:

- Det finns inte bara en landsbygd, alla landsbygder har speciella förutsättningar och en metod som fungerar på ett ställe kanske inte fungerar på ett annat.
- Kommunikation. Det är väldigt viktigt att informera och lyssna på varandra, både mellan olika förvaltningar på kommunen och med invånarna.

- Vi och Dom. Landsbygdsutvecklare har en speciell roll där de ibland hamnar i situationer mellan kommunens politiker och tjänstemän samt invånarna - kommunikation är bästa verktyget för att undvika dessa situationer.
- Vikten av kaffe och bullar. Nätverkets funktion syns på rasterna då kommunikationen mellan deltagarna är mycket stor. Kaffe och bulle ger även en trivsel som skapar engagemang och ett bra samtalsklimat.

Avslutande ord

Under nätverksträffen fanns alltid den positiva andan hos deltagarna, något som bidrog till att det blev en öppen och ärlig stämning. Att skapa ett forum där det är tillåtet att diskutera svårigheter som finns i kommuner, regioner och län ser vi som en stor möjlighet för individerna att skapa lösningar. Att de inte är ensamma och att våga be om input från någon annan deltagare för att få lite extra styrka att lösa den problematik som uppstått är väldigt värdefullt, något som också uttrycks vid flertalet tillfällen under träffen. Nätverksträffen tänker vi därmed ger en positiv spiral som förhoppningsvis fortsätter hem i det dagliga arbetet.

Det är också en trygghet att veta om att andra aktiva inom samma frågor finns till hands för att ge inspiration och coachning. För att skapa goda kontakter behövs nätverk som detta.

Vikten av en nätverksträff för landsbygdsutvecklare inom kommuner, regioner och länsstyrelser är tydlig och att diskutera svårigheter samt att finna lösningar på dessa skapar en trygghet i yrkesrollen som landsbygdsutvecklare. Kompetensutbytet är högt och deltagarna finner träffen mycket användbar. 11-12 mars var två trevliga dagar med mycket glädje, framtidstro och hopp om en fortsatt utvecklande landsbygd.

Bilaga 1.

Sammanställning av avslutande Synpunkter den 11 mars:

- Intressant att höra vad andra har att säga
- Goda exempel på hur kommunen kan engagera lokalbefolkningen i lokala sociala problem
- Första gången för mig på denna träff. Tycker att innehållet under dagen varit väldigt bra och givande. Jag ser fram emot imorgon. Bra när sådana här träffar verkligen ger konkreta tips och idéer.
- Vikten av att inte ge färdiga lösningar, men goda exempel.
- Att se varandras erfarenheter och att våga dela med sig av ris & ros.
- Vikten av god omvärldsbevakning tar tid och kan vara svårt.
- Erfarenhet: Input till vårt arbete med kommunal serviceplanering.
- Tydligare för vad kommuner kan göra för service
- Engagemang från tjänstemän gör stor skillnad
- 1:a träffen jag är med på så är ganska trött i huvudet.
- Intressant om landsbygdsstrategier och vill höra mer om servicepunkter
- Små aktörers betydelse för små orter
- Hur små aktörer kan göra kommunens närvaro påtaglig på små orter. ”utpräglad byanda”
- Integration på landsbygden
- Bra info med lokala servicepunkter
- Nätverk för dagligvaruhandlare – goda exempel
- Servicefrågorna är alltså viktiga att diskutera och vidareutveckla
- Ge stöd och stimulans till landsbygdsutvecklingen i olika former ”loktanpassat”
- Anders Bengtsson – Det behövs positiva tankar! KANON
- Goda exempel = Bra och inspirerande
- Anders Bengtsson och Lena Lindström – Skicka Grytgöl och Örnköldsviks kommun på turné i hela landet både till föreningar och kommunala tjänstemän
- Anders 5 goda avslutande råd för framgång!
- Studera Ö-viks info mer!

Att fortsätta diskutera - Hur gör vi?

- Varför är statligt ägda företag inte samarbetspartner i landsbygdsutveckling?
- Kommunens roll i bredbandbyggnaden på landsbygden. Hur sätter vi inte käppar i hjulen för lokala aktörer. Vem kan det här egentligen?
- Fundering: Byggnad på landsbygden – finn en lösning!
- Den stora elefanten! : maktstruktur, urbanisering och norm – vad göra?
- Önskat info om ”serviceutredningen” som kommunen i slutet av mars: Hur ser nuläget och förslagen ut?
- Hur bygga en servicepunkt där det inte finns en kommersiell aktör?
- Vilka är nycklarna till civilsamhällets engagemang? Hur kan jag få samma lokala engagemang som Anders beskrev. Önskar grupparbete kring detta.
- Många upplever sig väldigt smala i sitt yrkesutövande som landsbygdsutvecklare - mer samtal om möjliggöranden behövs
- Ekonomi: för att starta diskussioner/processer i byar och bygder? (underifrånperspektiv)
- Bygga bostäder på landsbygden?
- Vilken ”plats” var det där det läggs upp bredbands/landsbygdsstrategier etc?

Att göra:

- Vore bra att samla framgångsfaktorer för landsbygdsutveckling (om det inte är gjort?)

Fler goda exempel:

- Vårt län Kronoberg har också tagit fram logotyp/skylt för dagligverksamhet på landsbygden som vi tror kan bli en nationell skylt. Används av flera handlare i länet på respektive husfasad med turistfokus.

Bilaga 2.

Sammanställning av POST IT - Diskussion:

Hur kan vi som offentliga bidra till ökad sammanhållning och attraktivitet i våra bygder? Ska vi göra det?

- Skapa kommunikationsarenor för föreningar och byalag från kommunerna
- Göra det som byalagen faktiskt är bra på
- Resurser, medel, folk
- Inte slentrianmodellen: “behövs 5000: -, ska de få 5000: -”. Motivation krävs, bidrag till sammanhållning och attraktion.
- Alla föreningar kan inte använda SISU utan ska istället ha en tydlig kontaktperson med kompetens om vilka bidrag som kan ingå.
- Jobba aktivt med attraktionskraft
- Skapa stolthet i offentliga rummet
- Försöka att låta bli att styra för mycket
- Anti-stuprör: tänka utanför lokal förvaltning och att kommunen talar med en röst
- Släck inga eldsjälar
- Stötta, möjliggör omvärldsbevakning
- Prata gott om varandra då det är mycket makt i om hur det pratas om tex. grannen.
- Lyfta goda exempel: “kan dem, då kan vi”.
- Kommunen kan utmana istället för kräva
- Informera om:
 - vilka stöd finns?
 - hur ligger bygden till?
 - positiv stöttning
 - kommunbygderåd

